

Projekt přírodního výukového střediska Stillstand, k.ú. Uhelná

Hnutí Brontosaurus Jeseníky

Výchozí situace

Staré ovocné stromy původních odrůd, které stále ještě plodí, a jedinečný ráz krajiny v zaniklé osadě Zastávka (Stillstand) v k.ú. Uhelná zaujaly naši neziskovou organizaci Hnutí Brontosaurus natolik, že zde od podzimu roku 2006 pořádá dobrovolnické pracovní akce. Starý sad byl vyproštěn z náletů křovin, několikrát vykosen a pod odborným dohledem opakovaně ošetřen. Byl také proveden pomologický průzkum s pozoruhodnými výsledky, a byly vysazeny desítky nových ovocných stromků, které po přeroubování mohou nahradit stromy staré a uchovat tak genetickou základnu místních odrůd pro budoucí generace. S projektem byla také seznámena veřejnost v Uhelné na několikaletém veřejném projednávání. Mimo to a byly zrealizovány brigády na údržbě okolí zatopeného lomu Pelnář a výsadba stromků v parku v Horním Fořtě.

Během těchto akcí jsme si uvědomili, že jsme si tuto zdánlivě nehostinnou lokalitu oblíbili, a že, bude-li to vzhledem k vnějším podmínkám možné a získáme-li pro svoji práci morální podporu vedení obce, mohli bychom v ní působit dlouhodobě, ku prospěchu mnoha zainteresovaných skupin a stran.

Výhled

Cílem Hnutí Brontosaurus je nejen péče o životní prostředí a výchova, ale také podpora spolupráce mezi lidmi. Proto hodláme do budoucna i lokalitu Zastávka využívat ve spolupráci s obcí Uhelná a různými aktivními obyvateli a spolky i z jiných obcí, pokud budou mít zájem na zdejších projektech participovat. Vývoj lokality je dle našich plánů spojován zejména s rozvojem sadařství, starých řemesel, s experimentálními stavbami z přírodních materiálů, jako je zejména sláma a hlína (na půdoryse původních domků) a s vytvářením ladného prostředí pro ekologickou výchovu a trávení volného času.

V souvislosti s touto lokalitou je zapotřebí mimo jiné vyřešit zejména pozemkové a majetkoprávní záležitosti se současnými čtyřmi majiteli, kteří mají k lokalitě vazby. Jsou jimi: obec Uhelná, Pozemkový fond, pan Naswetr z Olomouce - v nájmu pan M. Pihík a Lesy České republiky.

Předpokládaný plán pracovního vývoje lokality:

Vzhledem k nevyřešeným majetkoprávním a dalším záležitostem nelze stanovit plán budoucího rozvoje lokality přesně. Popsaný plán však vychází z vůle Hnutí Brontosaurus, jeho zkušeností a z odhadu možností vzhledem k současné situaci:

1. **Lokalita jako harmonický celek** – cílem je lokalitu upravovat a udržovat v harmonické podobě jako významný krajinný celek, ať už se budou projekty v jejím rámci rozvíjet kterýmkoliv směrem.
2. **Snaha o záchranu původních ovocných odrůd** - výsadby sazenic, roubování, vytváření genetické základny původních krajových odrůd. Možný vznik malého sudetského arboreta.
3. **Experimentální stavby domků z přírodních materiálů** – vzhledem k příhodným podmínkám této lokality bychom rádi vyzkoušeli stavbu domků z přírodních materiálů. Pod dohledem specialistů (Atelier 133 z Újezdu u Olomouce – veškeré stavby budou mít dle potřeby v souladu se zákonem vlastní stavební dokumentaci a stavební povolení), zde budou v rozměru půdorysu původních stavebních parcel budovány stavby užitného a hospodářského rázu. Domky budou stavět lidé, kteří by si rádi tuto technologii vlastnoručně ozkoušeli. Tyto stavby pak budou sloužit k účelům hospodářským, případně pro ekologickou výchovu.
4. **Didaktické výukové středisko v krajině** – v lokalitě Stillstand, jakož i všude jinde na Jesenicku, je většina projektů realizována výhradně dobrovolnický. Tato lokalita však umožňuje postupem času vytvořit nejen pracovní, ale i hospodářské a estetické zázemí pro práci s dobrovolníky, zejména s mládeží, ale i s dětmi a dospělými. Na vytvoření tohoto prostředí se budou společně podílet, pedagogové a jiní specialisté. Upravená lokalita tak nabídne možnosti vzdělávání, jak na témata sadů a staveb, tak i na témata hospodaření a zpracování ovoce, starých řemesel (jako je košíkářství, řezbářství...) i spousta jiných výukových programů zaměřených na přírodu a krajinu.
5. **Propojení s okolím – s obcí Uhelná** – podobně jako v jiných obcích (Jeseník, Lipová-Lázně, Bernartice a jiné) se nabízí výhoda spolupráce neziskové organizace a obce. Může jít například o možnost získávat finanční prostředky a vytvářet společné

různé smysluplné projekty. Především ale (vzhledem k hodnotovému nastavení Hnutí Brontosaurus Jeseníky, které klade důraz na spolupráci s okolím) po dohodě a v souladu s koncepcí tohoto projektu budou moci ke svým programům využívat tuto lokalitu také spolky a aktivní jednotlivci z obce Uhelné a okolí.

Celkově hodláme aktivity ladit „prokomunitním“ způsobem, tzn. že předpokládáme velkou otevřenost našich programů místní komunitě. Zvažujeme dokonce nabídku občanským sdružením Jesenicka, aby se na některých dílčích částech tohoto projektu, které by jim mohly být blízké, přímo aktivně podíleli. Současně chceme akceptovat poklidný ráz lokality, jeho přírodní hodnoty a efektivně využívat potenciál, který z těchto zajímavých krajinných vlastností vyplývá.

Tolik stručný popis myšlenek projektu, který vznikl z dnešního úhlu hodnocení možností této lokality. Nelze vyloučit, že v průběhu času se některé skutečnosti pozmění a projekt se vyvine v některých aspektech poněkud jinak. Směr a poslání projektu - citlivé využití potenciálu krajiny - však zůstane zachován.

Tomáš Hradil

Předseda Hnutí Brontosaurus Jeseníky

V Jeseníku 19. října 2009